

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Студентки 4 курсу, 14 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Бурчені
Зоряни Ігорівни

Науковий керівник
канд. екон. наук

Дьяченко
Ольга Володимирівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук, доцент

Головня
Юлія Ігорівна

Київ 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«01» грудня 2021 р.

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу (проект)
студентові

Бурчєня Зоряна Ігорівна

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): **«ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ»**

Затверджена наказом ректора від «26» листопада 2021 р. № 3884

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 05.06.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): є розроблення комплексу заходів щодо удосконалення процесу формування державної бюджетної політики.

Об'єкт дослідження: процес формування державної бюджетної політики.

Предмет дослідження: є теоретичні та практичні аспекти формування державної бюджетної політики України.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

1.1. Механізм формування державної бюджетної політики

1.2. Оцінка ефективності державної бюджетної політики

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ

ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Напрями удосконалення державної бюджетної політики

2.2. Розроблення комплексу заходів щодо удосконалення процесу формування державної бюджетної політики з урахуванням зарубіжного досвіду

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 20.11.2021	20.11.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 05.01.2022	05.01.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.03.2022	20.03.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.04.2022	20.04.2022
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 23.05.2022	23.05.2022
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 01.06.2022	01.06.2022
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	01-05 06.2022	01-05 06.2022
10	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 10.06.2022	До 10.06.2022
11	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «01» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)
Дьяченко О.В.

8. Гарант освітньої програми Головня Ю.І.

9. Завдання прийняв до виконання студент Бурченя З.І.

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота характеризується актуальністю та своєчасністю, оскільки присвячена питанням формування державної бюджетної політики.

У роботі досліджено механізм формування державної бюджетної політики, оцінено ефективність державної бюджетної політики. Визначено напрями удосконалення державної бюджетної політики та розроблено комплекс заходів щодо удосконалення процесу формування державної бюджетної політики з урахуванням зарубіжного досвіду. Висновки та пропозиції, що сформульовані в роботі, є цілком обґрунтованими.

У процесі дослідження здобувач продемонстрував достатній рівень володіння методологією наукових досліджень, вміння використовувати сучасні методи оброблення інформації.

Випускна кваліфікаційна робота є завершеним науковим дослідженням, виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Дьяченко Ольга Володимирівна

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Бурчені З.І.

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми): Головня Юлія Ігорівна

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна

«10» червня 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	
1.1. Механізм формування державної бюджетної політики	5
1.2. Оцінка ефективності державної бюджетної політики	11
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	
2.1. Напрями удосконалення державної бюджетної політики	16
2.2. Розроблення комплексу заходів щодо процесу формування державної бюджетної політики з урахуванням зарубіжного досвіду	21
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28
ДОДАТКИ	32

ВСТУП

Актуальність теми: Зі становленням України незалежною країною однією з першочергових завдань постало вирішення проблеми формування ефективної державної бюджетної політики і особливо правильного вибору в її складі пріоритетів соціально-економічного розвитку. За часи незалежності України вироблено певні організаційно-правові засади і методичні підходи до формування державної бюджетної політики: щороку приймається закон про державний бюджет, який став основним фінансовим планом держави, прийнято Бюджетний кодекс України, котрий за своїм змістом є фактично бюджетною конституцією України і вирішив багато питань, пов'язаних зі становленням і поступовим покращенням бюджетної системи і бюджетного процесу. Розвиток суспільства та стратегічні прагнення України до рівноправного партнерства у європейському співтоваристві зумовлюють посилення уваги до обґрунтованості та ефективності бюджетної політики.

Актуальним на сьогодні є розвиток інструментів бюджетної політики, що направлені на пошук альтернативних джерел наповнення дохідної частини бюджетів для фінансування закріплених бюджетних повноважень, які б сприяли розвитку ділової активності бізнесу та зростанню інноваційно-інвестиційного капіталу в державі. Водночас потребує оптимізації структура державних витрат у частині збільшення питомої ваги видатків розвитку, які стимулюватимуть інноваційну діяльність, інвестиційну активність та розширене відтворення. Актуальною також є проблема постійного нарощування боргових фінансів, що створює додаткове навантаження на бюджет країни та гальмує економічне зростання.

Метою дослідження є розроблення комплексу заходів щодо удосконалення процесу формування державної бюджетної політики.

Завдання:

- дослідити механізм формування державної бюджетної політики України;
- оцінити ефективність державної бюджетної політики України;
- запропонувати напрями вдосконалення державної бюджетної політики;

– розробити комплекс заходів щодо удосконалення процесу формування державної бюджетної політики з урахуванням зарубіжного досвіду.

Об’єктом дослідження є процес формування державної бюджетної політики.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування державної бюджетної політики України.

У роботі застосовано сукупність **методів**, що ґрунтуються на сучасних теоретико-методичних підходах, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження. Системний та структурний методи використано при вивченні механізмів формування та реалізації бюджетної політики держави. При обґрунтуванні сутності бюджетної політики застосовано метод наукової абстракції; узагальнення вітчизняного і світового досвіду бюджетного регулювання здійснено за допомогою порівняльного та статистичного методів. Методи наукового абстрагування, синтезу, порівнянь та експертних оцінок застосовано при дослідженні напрямів удосконалення бюджетної політики.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти з питань формування і реалізації бюджетної політики, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, що стосуються обраної теми роботи.

Структура та обсяг випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 31 найменування та 1 додатку. Матеріали роботи містять 4 рисунки та 2 таблиці. Загальний обсяг роботи складає 31 сторінку, основної частини – 27 сторінок.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

1.1. Механізм формування державної бюджетної політики

Бюджетна система є віддзеркаленням соціально-економічних процесів у державі. Бюджетні інструменти мають забезпечувати їх позитивну динаміку та здатність зменшувати негативний вплив багато численних викликів і ризиків фінансовій безпеці держави, які посилюються не лише в період кризи, а й в період реформування економіки, яке триває на сьогодні.

Бюджетний механізм та реалізація відповідної політики у сфері державних фінансів із використанням регулюючих можливостей бюджету є вагомим інструментом впливу держави на розвиток економіки, забезпечення необхідного рівня соціальних стандартів. Особливо вагомого значення набуває бюджетний механізм за умови трансформаційної перебудови економіки та необхідності її стабілізації в умовах фінансово-економічної кризи. Це формує здатністю бюджету впливати на прискорення соціально-економічного розвитку та покращення ефективності виробництва.

Практична реалізація бюджетної політики реалізується за допомогою бюджетного механізму. Бюджетний механізм – це складна економічна форма цілеспрямованої взаємодії його елементів для забезпечення мобілізації фінансових ресурсів держави та їх використання відповідно до бюджетної політики держави. Бюджетний механізм За своєю економічною сутністю розкриває комплексну взаємодію організаційних і методологічних заходів у формі бюджетних методів, бюджетних інструментів і бюджетних важелів, які діють на правовій основі і забезпечують діяльність бюджетної системи в економіці держави, їх практичне застосування для виконання цілей і завдань, окреслених бюджетною політикою. Різні форми організації, бюджетного забезпечення, методи й інструменти бюджетного регулювання, бюджетні важелі, стимули та санкції можна згрупувати у відповідні підсистеми

механізму, за допомогою яких проявляються головні функції бюджетного механізму, направлені на досягнення поставленої мети. Складові бюджетного механізму наведені у додатку А.

Дослідження підсистеми загального бюджетного механізму, як механізму регулювання, який реалізується шляхом збалансування бюджетних повноважень і фінансового вирівнювання. Реформування фінансових відносин шляхом розподілу повноважень між рівнями влади вимагає створення відповідного механізму практичної реалізації, який часто називають бюджетною децентралізацією. Бюджетна децентралізація розглядається як система відносин, що виникає між різними рівнями влади в процесі розподілу повноважень щодо прийняття управлінських рішень по формуванню та використанню бюджетних ресурсів ; як підґрунтя для створення реальних умов децентралізації влади в цілому, для забезпечення ключових європейських стандартів незалежності місцевих органів влади від «центру» ; як дієвий спосіб забезпечення фінансової автономії та фінансової стійкості місцевих органів влади ; як важіль забезпечення фінансової безпеки держави [9].

Практична реалізація процесів децентралізації в Україні – передачі повноважень та фінансів від державної влади органам місцевого самоврядування – триває з 2014 року (перший етап – 2014–2018 рр., другий етап – 2019–2021 рр.). Державна політика України у сфері місцевого самоврядування орієнтована на інтереси жителів територіальних громад, відображена у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади (схваленій розпорядженням КМУ від 01.04.2014 № 333р), ґрунтується на положеннях Європейської хартії місцевого самоврядування [3].

Сучасний стан бюджетної децентралізації в Україні свідчить про системні проблеми. Так, децентралізація відбувається шляхом зміни відповідальних за виконання загальнодержавних функцій (делегування окремих видаткових повноважень від центрального рівня на місця з наданням відповідного

фінансового підкріплення у формі міжбюджетних трансфертів (медична субвенція, освітня субвенція) та не торкається механізмів автономії у прийнятті рішень щодо оподаткування та формування додаткових джерел надходжень місцевих бюджетів. Зберігається значна залежність місцевих бюджетів від державного, що підтверджує недосконалість розподілу бюджетних повноважень і декларативність процесів бюджетної децентралізації. Наявна проблема з формуванням і збільшенням дохідної частини місцевих бюджетів з огляду на загальну економічну ситуацію та територіальну диференціацію рівня економічно-соціального розвитку окремих територіальних утворень. Для оцінки рівня бюджетної децентралізації скористаємося показниками, що визначають частку власних доходів, видатків місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) в аналогічних показниках зведеного бюджету країни. Протягом 2014–2020 років коефіцієнт децентралізації доходів перебуває у межах 16,7–22,6 %, що підтверджує низький рівень автономії місцевих бюджетів за доходами (рис. 1.1)

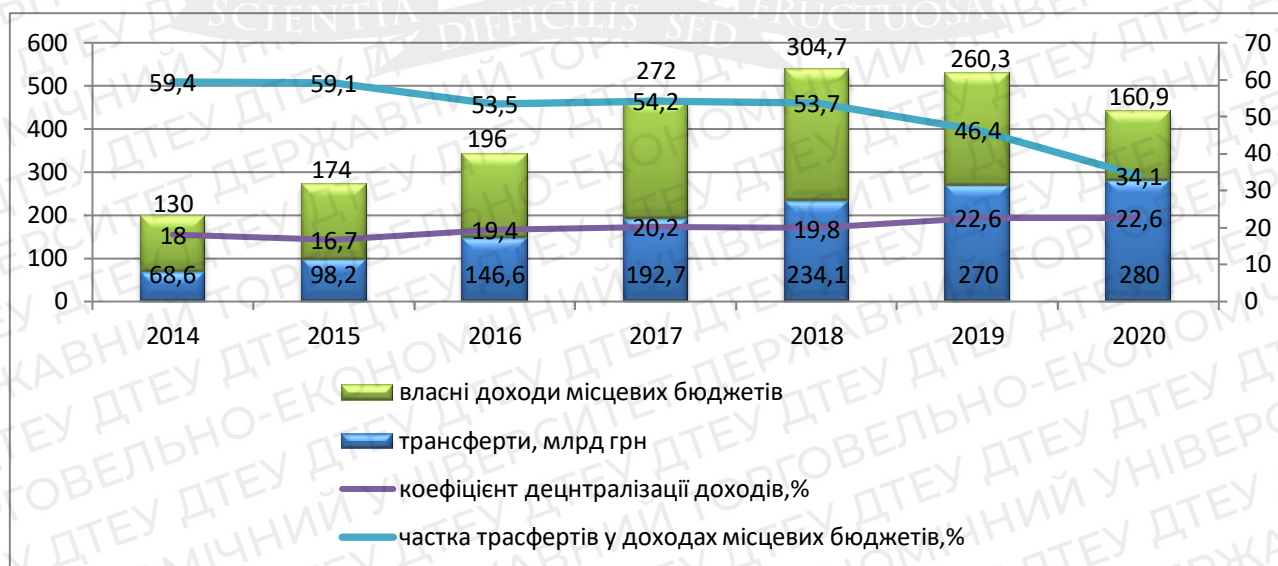

Рис. 1.1. Динаміка показників доходів місцевих бюджетів, 2014-2020 рр.

Джерело: складено автором за даними [20].

З огляду на загальну тенденцію зростання показників надходжень до місцевих бюджетів (власні доходи зросли майже у 4 рази: 2014 р. – 68,6 млрд

грн; 2020 р. – 280 млрд грн; трансферти зросли порівняно з 2014 р. у 2,4 разу у 2018 р.; на 23 % – у 2020 р.) рівень децентралізації доходів (частка власних доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету) є досить стабільним (1/5 загальних доходів зведеного бюджету). Структура надходжень до місцевих бюджетів підтверджує значну залежність від фінансової допомоги центрального рівня влади. Так, частка трансфертів, що передаються місцевим бюджетам для забезпечення фінансового вирівнювання (базова дотація), фінансування делегованих повноважень у сфері соціального забезпечення (освітня субвенція, медична субвенція) та надання фінансової допомоги (наприклад для розбудови дорожньої інфраструктури), займає значне місце у надходженнях до місцевих бюджетів (2014 р. – 59,4 %; 2020 р. – 34 %) [2].

Рівень децентралізації місцевих бюджетів за видатками (частка видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету) є досить високим протягом 2014–2019 рр. (коефіцієнт децентралізації видатків перебуває у межах 40,6–46,4 %) та різко змінюється у 2020 р. (29,3 %), що обумовлено, зокрема, зміною пріоритетів державних видатків в умовах пандемії COVID-19 (рис.1.2). У процесі реалізації концепції бюджетної децентралізації були запроваджені нові інструменти горизонтального фінансового вирівнювання та правила їх застосування (базова та реверсна дотації), що сформувало стабільно зростаючий фінансовий потік від місцевих бюджетів до державного бюджету з метою наступного розподілу на користь фінансово неспроможних місцевих бюджетів. Протягом 2020 р. негативні трансферти, у тому числі реверсна дотація (10,7 млрд. грн) порівняно з 2014 р. (2,1 млрд. грн) збільшилась майже у 5 разів. Порівняння показників децентралізації за доходами та видатками демонструє стабільний розрив у значеннях (у 2014 р. – 24,7 в. п., у 2017р. – 26,2 в. п., у 2018 р. – 25,3 в. п.). Це є підтвердженням того факту, що майже $\frac{1}{4}$ частина видатків місцевих бюджетів спрямовується на виконання делегованих, а не власних повноважень органів місцевої влади та місцевого самоврядування. Протягом 2019–2020 рр. ситуація змінюється –

розрив у значеннях скорочується (у 2019 р. – 18 в. п., у 2020 р. – 6,7 в. п.). Це є свідченням практичної реалізації заходів децентралізації у сфері бюджетних повноважень за видатками та реформування сфери соціального захисту й охорони здоров'я. Так, значне зменшення видатків місцевих бюджетів у 2020 р. на соціальне забезпечення обумовлено зміною механізмів на державному рівні. Зменшення видатків на охорону здоров'я пов'язане із продовженням реформи медицини і запровадженням фінансування вторинного рівня за рахунок коштів державного бюджету через Національну службу здоров'я, у тому числі за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення [22].

Рис.1.2. Динаміка показників видатків місцевих бюджетів, 2014-2020 рр.

Джерело: складено автором за даними [20].

Внаслідок законодавчих змін щодо справляння ПДФО (спрямування значної частини до державного бюджету) питома вага цього податку у доходах місцевих бюджетів (без урахування трансфертів) зменшилась з 70 % у 2014 р. до 55 % у 2019 р. (рис. 1.3). З огляду на бюджетоутворюючий характер ПДФО проведення такого регулювання вимагало відповідних компенсаторів. Теоретично до інструментів бюджетного регулювання відносять регулюючі (переадресовані) податки та трансферти, кожен з яких

має свої переваги та недоліки. В Україні активно застосовується трансфертний підхід до надання фінансової допомоги місцевим бюджетам. Державна підтримка місцевого та регіонального розвитку з 2014 р. зросла у 71 раз.

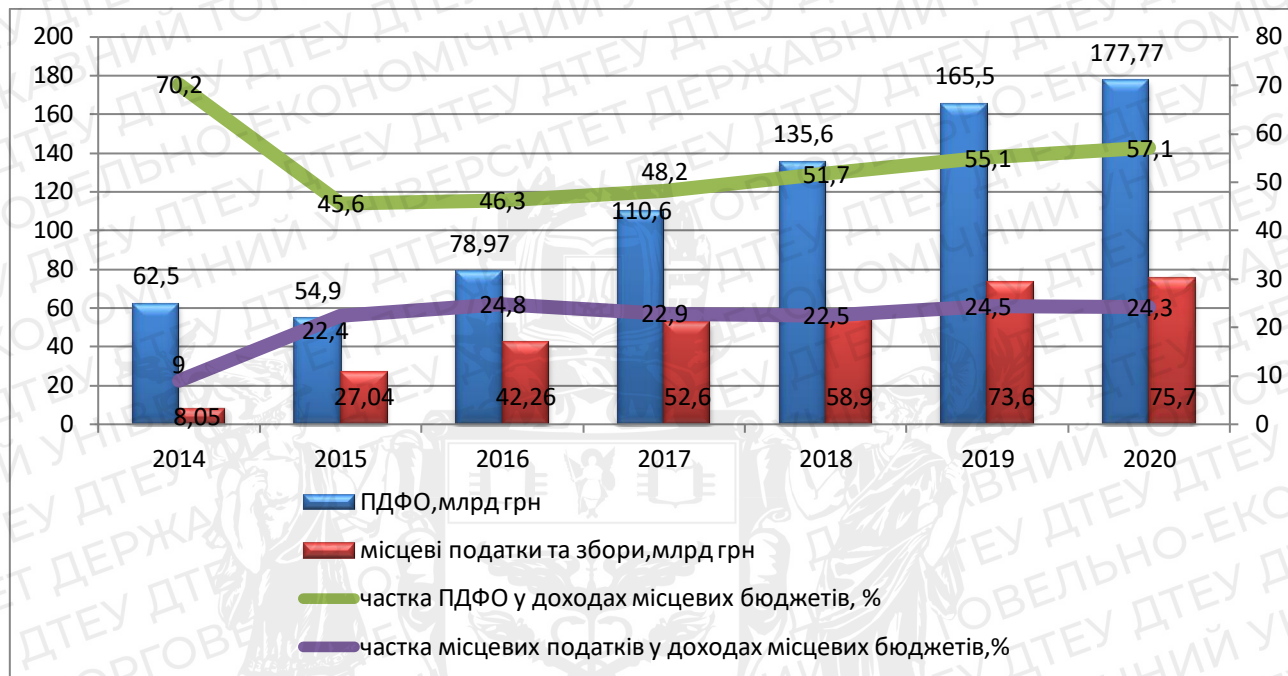

Рис. 1.3. Динаміка бюджетоутворюючих надходжень місцевих бюджетів, 2014-2020 рр.

Джерело: складено автором за даними [20],[18].

На сьогодні існуючий в Україні механізм формування та реалізації державної бюджетної політики потребує вдосконалення шляхом перегляду пріоритетів бюджетного фінансування соціальних гарантій, вдосконалення планування та прогнозування бюджетних видатків на їх фінансування, запровадження системи державних мінімальних соціальних стандартів, підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів на основі використання програмно-цільового методу складання бюджету, посилення фінансового контролю за витрачанням бюджетних коштів.

1.2. Оцінка ефективності державної бюджетної політики

Бюджетна політика держави спрямована на систематизацію розвитку бюджетної системи та її інституцій, побудова ефективної системи управління державними фінансами, мета якої є не тільки виконання державою соціальних зобов'язань на основі національної системи інтересів та цінностей, а й забезпечення економічного зростання та створення інвестиційної привабливості країни. Неефективна бюджетна політика стимулює негативні процеси у функціонуванні та розвитку економіки країни, що суттєво впливає на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання та громадян, а таким чином, і на рівень макроекономічних параметрів.

Під бюджетною безпекою розуміють здатність бюджетної системи країни щодо забезпечення фінансової самостійності за рахунок раціонального використання бюджетних коштів, то критеріями її ефективності являються показники цілісності та збалансованості бюджетів, стабільності та забезпеченості їх доходних джерел, а також гармонізація бюджетної підтримки стратегічних і поточних завдань розвитку [7].

Бюджетний кодекс є основою забезпечення ефективної бюджетної політики держави, який законодавчо унормовує середньострокове бюджетне планування, застосування методології програмно-цільового підходу до бюджетного процесу, удосконалення процедур формування, розгляду та прийняття бюджетів різних рівнів, підвищення рівня керування державним боргом, впровадження системи внутрішнього фінансового контролю як дієвого інструмента управління державними фінансами [4].

Вагомий вплив на ефективність бюджетної політики спричиняє податкова система держави. Податкова політика має бути направлена в руслі стимулювання ділової активності підприємницького сектору економіки, забезпечення сталого її зростання. Податковий кодекс України, що вступив в силу з квітня 2011 р., передбачає регулювання податкового навантаження –

податкові канікули та стимули для залучення інвестицій в науково-технічний та інноваційний розвиток виробничих процесів, створення нових робочих місць та нарощення обсягів виробництва для перспективних підприємницьких структур тощо.

Важливим критерієм ефективної бюджетної політики є рівень виконання бюджетів. З метою актуалізації прогнозу в умовах негативного впливу на розвиток світової та вітчизняної економік кризових явищ, спричинених виникненням і поширенням коронавірусної хвороби COVID-19, прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 29 березня 2020 року № 253 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 15 травня 2019 р. № 555 «Про схвалення основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2020 рік». Показники уточненого макропрогнозу було враховано під час внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» [29][24].

Наслідки карантинних обмежень та різкого скорочення попиту у вигляді скорочення економічної активності почали проявлятися уже в I кварталі 2020 року і досягли свого піку у II кварталі 2020 року. По мірі відходу від жорстких карантинних заходів на початку II півріччя 2020 року економіка почала швидко відновлюватися. Основними драйверами економічного відновлення стали внутрішній споживчий попит на фоні підвищення заробітної плати та покращення зовнішнього попиту на товари вітчизняного експорту в умовах підвищення цін на основну сировину [29].

Таким чином, українській економіці вдалося завершити 2020 рік з меншими втратами, ніж це очікувалось більшістю експертів на початку пандемії. За оцінкою Мінекономіки, на базі квартальної звітності Держстату реальний обсяг ВВП за підсумками 2020 року скоротився на 4,2 відсотка проти прогнозу зменшення на 4,8 відсотка, врахованому під час внесення змін до бюджету. Дані можна побачити у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні макроекономічні показники виконання бюджету, 2017-2020 рр.

Показники	2017	2018	2019	2020		
				Прогноз до змін до бюджету	Факт	Відхилення
Реальний ВВП, темпи зростання %	2,5	3,4	3,2	-4,8	-4,2	0,6
Темпи приросту споживчих цін, %	13,7	9,8	4,1	11,6	5	-6,6
Темпи приросту цін виробників, %	14,4	10,9	-7,4	12	14,5	2,5
Середньомісячна заробітна плата, грн	7 104	8 865	10 497	10 706	11 591	885
Зміна реальної заробітної плати, %	19,1	12,5	9,8	-4,5	7,4	11,9
Зміна експорту товарів та послуг, у % до попереднього року	17,1	9,8	7,4	-5,5	-4,6	0,9
Зміна імпорту товарів та послуг, у % до попереднього року	19,2	12,8	7,8	-10	-18,1	-8,1
Припущення прогнозу: Обмінний курс, гривень до долара США (середній)	26,6	27,2	25,8	30	27	-3

Джерело: узагальнено автором [13],[24],[8],[19].

Також вітчизняна економіка продемонструвала вищу стійкість до впливу зовнішніх факторів, ніж під час попередніх криз. Фактичний курс гривні до долара США, хоча і девальгував за підсумками року на 4,3 відсотка (у середньорічному розрахунку), виявився більш міцним, ніж було враховано в припущеннях зміненого прогнозу. Цьому сприяло покращення зовнішньоторговельного сальдо через скорочення експорту меншими темпами, ніж було враховано в прогнозі та більш швидке падіння імпорту. Зі свого боку помірні показники девальвації гривні дозволили уникнути виникнення суттєвого інфляційного тиску, і, за підсумками 2020 року, споживча інфляція знаходилась по центру цільового коридору НБУ і була суттєво нижчою, ніж це передбачалось під час уточнення прогнозу. Помірна інфляція та зростання номінальних заробітних плат, підтримане підвищенням

мінімальної заробітної плати до 5 тис. грн з 1 вересня, зумовили суттєве зростання реальної заробітної плати за підсумками 2020 року, тоді як під час перегляду прогнозу очікувалось її скорочення. Середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника за 2020 рік зросла на 10,4 відсотка порівняно з 2019 роком та становила 11591 гривню, що у 2,4 рази вище рівня середньозваженої мінімальної заробітної плати (в розрахунках змін до бюджету враховано прогноз середньої зарплати в сумі 10706 гривень) [24].

Рациональність управління державним боргом є важливим фактором ефективності бюджетної політики. В цьому світлі необхідний моніторинг відношення державного боргу до ВВП, що в умовах ефективною бюджетної політики має зменшуватися.

Розмір державного та гарантованого державою боргу розраховується у грошовій формі, як непогашена номінальна вартість боргових зобов'язань у валюті позики та визначається у гривнях та дол. США за курсом Національного банку України на останній день звітного періоду та включає операції за цей день. У зазначеній таблиці 1.2 стан номінального державного боргу надається у гривнях.

Таблиці 1.2

Динаміка обсягу державного боргу України за 2018-2020 рр., млн. грн

Рік	ВВП	Державний борг				Відношення розміру державного боргу до ВВП, %
		Зовнішній борг	Внутрішній борг	Гарантований державою зовнішній борг	Гарантований державою внутрішній борг	
2018	3202561	1104627,7	265382,9	741062,5	11403,4	66,27
2019	3 974 564	931 874,0	829 495,1	227 347,6	9 558,7	50,2%
2020	4 194 102	1 258 521,9	1 000 709,9	260 412,9	32 291,0	60,8%

Джерело: узагальнено автором[21],[12],[14].

У 2019 р. бачимо зниження обсягу державного боргу, та забезпечене воно насамперед номінальним, а не реальним зменшенням заборгованості

України перед зовнішніми кредиторами у гривневому еквіваленті. Посприяла цьому ревальвація національної валюти у IV кварталі 2019 р. за допомогою високому рівню попиту на ОВДП із боку нерезидентів та вдалому врожаю зернових. Натомість лише за дев'ять місяців 2020 р. значення боргу досягло свого історичного максимуму. Перш за все це наслідки глибокої фінансової кризи, спричиненої поширенням коронавірусної інфекції, яка потягнула за собою девальвацію курсу національної валюти та загальне падіння обсягів виробництва і споживання через карантинні обмеження [1].

Керування державним боргом як головний фактор ефективності бюджетної політики ґрунтується на гармонізації засад боргової та грошово-кредитної політики, своєчасному виконанні зобов'язань за державним боргом; наданні переваги кредитам з фіксованою відсотковою ставкою; забезпеченні умов для належної діяльності внутрішнього фінансового ринку тощо.

Підсумовуючи написано вище, можна сказати, що під ефективністю бюджетної політики слід розуміти рівень досягнення встановлених при бюджетуванні цілей з позицій державних інтересів – зміцнення доходної частини бюджетів і створення умов макроекономічної стабілізації; ефективність характеризує результативність здійснення бюджетного процесу по створенню державою засад щодо підвищення ролі бюджету як інструменту формування і оптимального розподілу фінансових ресурсів між різними ланками бюджетної системи для ефективного її розвитку.

Бюджетна система повинна бути визначальною формою суспільних відносин, що реалізують фінансові потреби та інтереси, з огляду на те, ключовим напрямком ефективної бюджетної політики має стати фінансове оздоровлення реального сектора економіки за допомогою створення сприятливих макроекономічних умов.

РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Напрями удосконалення державної бюджетної політики

Досягнення головної мети бюджетної політики передбачає покращення якості товарів і послуг, приріст реальних доходів громадян, що надаються населенню, створення належних умов для охорони здоров'я, підвищення культури, здобуття освіти, охорони навколишнього природного середовища, захисту конституційних прав та ін. Для розв'язання таких завдань потрібно належним чином забезпечити поступальне процвітання підприємницької діяльності, досягнення повної зайнятості, прискорення економічного зростання, стримування інфляції, активізацію інвестиційної діяльності тощо.

Започатковані зміни в фінансово-економічній системі України останніх років та поглиблення процесів фінансової децентралізації обумовлюють необхідність подальшого розвитку бюджетної політики соціально-економічного розвитку. З огляду на те, нові виклики актуалізують потребу у створенні відповідних механізмів подолання впливу негативних факторів, стабілізації динаміки розвитку та забезпечення ендогенно-орієнтованого розвитку в умовах інституційних змін. Ключові напрями вдосконалення бюджетної політики зображені на рис. 2.1.

Насамперед, необхідним є подальше впровадження елементів ринкової моделі управління державними фінансами. В Україні запроваджено лише окремі механізми ринкової (бізнесової) моделі управління державними фінансами, зокрема програмно-цільовий метод бюджетування, середньострокове бюджетне прогнозування, стратегічне планування діяльності головних розпорядників бюджетних коштів. Водночас вони не будуть дієвими без реалізації наступного етапу реформ, який має включати розподіл регуляторних та економічних функцій органів державної влади.

Органи державної влади мають зберегти лише регуляторні функції, пов'язані зі створенням правил. Натомість економічні функції мають бути передані до державних агентств – автономних державних структур, наділених широкими повноваженнями щодо управління бюджетними коштами, які водночас мають відповідати за ефективність їх витрачання.

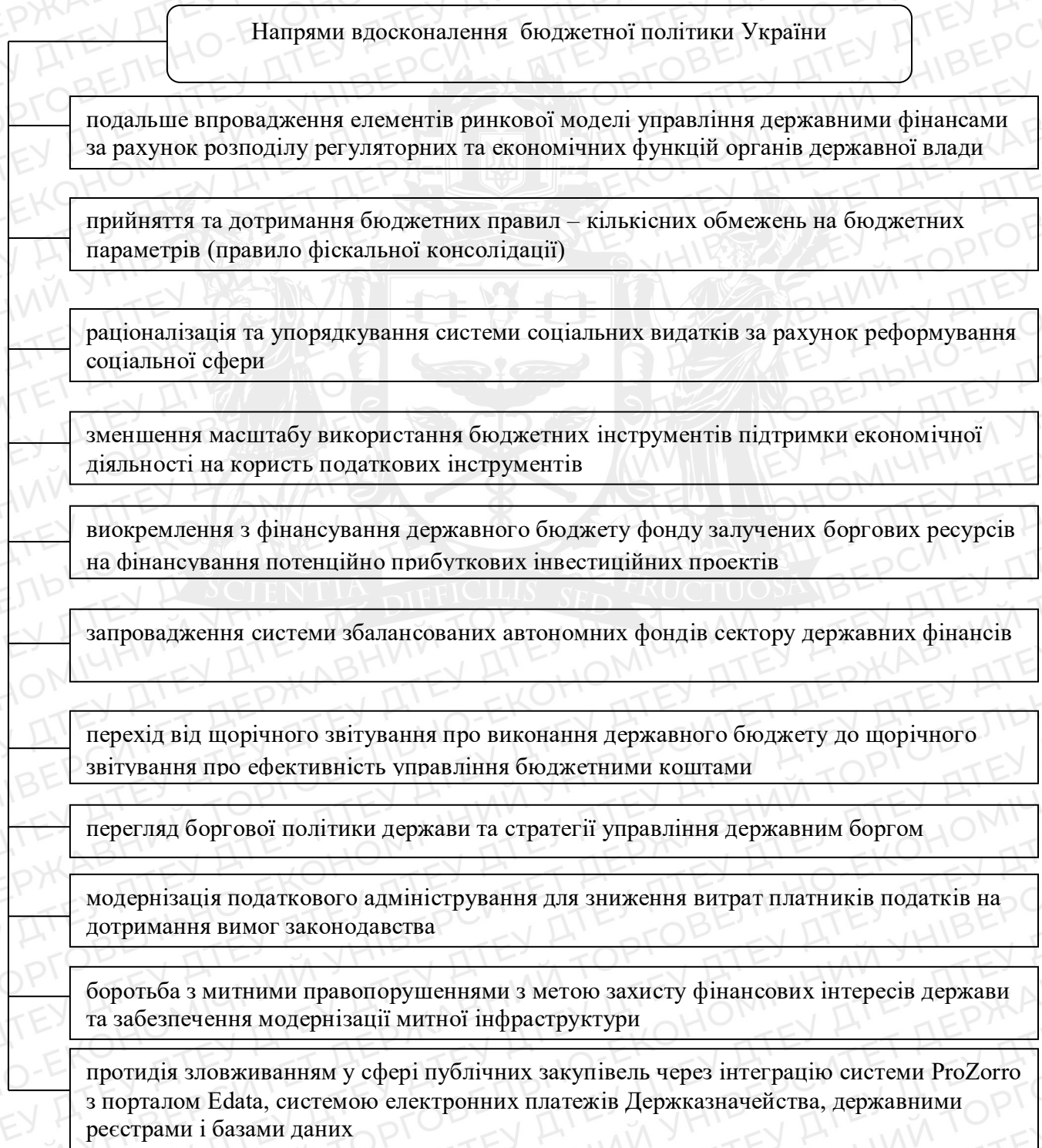

Рис. 2.1 Напрями вдосконалення бюджетної політики
Джерело: складено автором за даними [5],[9],[16].

Рекомендуємо реалізувати додатковий «стресовий» сценарій у складі бюджетного прогнозу, який має відображати основні та найбільш ймовірні зміни показників стану бюджетної системи. Для реалізації таких заходів необхідно: - по-перше, визначити очікуваний обсяг бюджетних надходжень з урахуванням прямих і непрямих наслідків негативних шоків, у тому числі зменшення податкових надходжень у цьому випадку; - по-друге, розрахувати та реалізувати згідно несприятливі умови можливий обсяг додаткових витрат, пов'язаних з умовними зобов'язаннями (наприклад, бюджетні витрати на підтримання стабільності банківської системи) - по-третє, визначити, що бюджетна система буде Методи адаптації до несприятливих зовнішніх впливів. Тобто: оцінка обсягу необхідного фінансування з урахуванням можливих втрат доходів та додаткових витрат, визначення джерел фінансування з урахуванням погіршення доступу до фінансових ринків. Якщо наявних ресурсів недостатньо для забезпечення повного фінансування необхідної суми, необхідно підготувати варіанти зниження витрат [1].

Важливим заходом зменшення негативного впливу на стан бюджетної системи є прийняття та дотримання бюджетних правил — кількісних обмежень параметрів бюджету (правил фіскальної консолідації). Це допоможе підвищити стійкість економіки до зовнішніх шоків. Зменшити використання бюджетних інструментів для підтримки економічної діяльності, яка сприяє податковим інструментам. Бюджетна підтримка економіки, особливо приватного сектору, може здійснюватися через бюджетні та податкові механізми. У середньостроковій перспективі акцент слід зробити на розвитку податкових інструментів, зокрема надання недискримінаційних податкових пільг та стимулів для реалізації напрямків економічної діяльності, що відповідають пріоритетам економічної політики. Це посилення інвестиційної та інноваційної діяльності, підвищення економічної енергоефективності та екологічності продукції, розвиток малого бізнесу тощо. [30].

Відокремлення коштів позикових боргових ресурсів від фінансування державного бюджету для фінансування потенційно прибуткових інвестиційних проектів. Оскільки боргові кошти мають власну вартість, їх має сенс спрямовувати в інвестиційні проекти, надходження від яких дозволять державі не лише погасити борг, а й покрити витрати на обслуговування боргу. До них слід віднести статті, які принесуть прибуток або зменшать видатки бюджету, що стане джерелом ресурсів для часткового погашення запозиченого боргу. На першому етапі, враховуючи розмір державного боргу, слід обмежити залучення нових боргових ресурсів для фінансування поточних бюджетних витрат, виходячи з основної суми наявного боргу. Щорічні боргові позики, що перевищують цю суму, мають спрямовуватися на кошти, які фінансують інвестиційні проекти. У довгостроковій перспективі необхідно відмовитися від залучення боргових ресурсів для фінансування регулярних витрат і присвятити їх інвестиціям пункт [17].

Протидія зловживанням при державних закупівлях. Проміжний захід для забезпечення інтеграції системи ProZorro з порталами електронних даних, казначейськими електронними платіжними системами, національними реєстрами та базами даних, що спростить та прискорить документообіг. На цьому етапі ProZorro інтегрується з порталами приватних (державних) організацій для отримання казначейської платіжної інформації. Діяльність централізованої закупівельної організації сприятиме професіоналізації та ефективності державних закупівель, зменшенню державних витрат та зниженню корупції шляхом підвищення підконтрольності [1].

Імплементация провідного європейського досвіду для гуманізації бюджетно-податкової системи. Остання має ставати контрциклічною, орієнтованою на зростання, сприяти інклюзивності – адаптації людей до економічних змін, підвищенню продуктивності людської праці, за показником якої Україна істотно відстає від розвинених країн. При цьому

варто спиратися на європейську практику реформ, яка визначає у цій сфері низку пріоритетних напрямів, а саме: стимулювання інвестицій та зайнятості, боротьбу з ухиленням від оподаткування, перерозподіл податкового навантаження для коригування нерівності доходів та сприяння соціальній справедливості. В той же час сьогодні в Україні доцільно застосовувати простіші та уніфіковані податкові норми із якомога меншою кількістю винятків. Запровадженню непрямих методів оцінки відповідності доходів та витрат за підсумками загального декларування громадянами своїх доходів та майна має передувати ретельне вивчення досвіду країн – членів Європейського Союзу [28].

Продовжуючи політику переважного фінансування соціальних видатків Уряд України гальмує процеси відновлення економіки та подальший розвиток суспільства. Обґрунтовано, що приборкання інфляції, ефективне управління дефіцитом державного бюджету та державним боргом з одночасним збільшенням інвестицій та інновацій, модернізація виробничих фондів та створення умов для відновлення фінансової спроможності підприємств та регіонів позитивно вплине на економічний стан держави й сформує умови для макрофінансової стабілізації. Запропоновано для збалансування бюджетної системи розмежовувати повноваження між усіма рівнями влади за витратною частиною. Запропоновано спрямовувати бюджетні кошти на фінансування державних інноваційно-інвестиційних програм, від реалізації яких буде найбільший соціально-економічний ефект.

2.2. Розроблення комплексу заходів щодо процесу формування державної бюджетної політики з урахуванням зарубіжного досвіду

На даному етапі розвитку бюджет є обов'язковою умовою ефективної діяльності будь-якої держави і розвинені зарубіжні країни пройшли помітний шлях, який вимірюється сторіччями, завдяки чому кожна держава напрацювала свою схему бюджетних відносин.

У кожній країні конфігурація державного бюджету має свої національні особливості. Вона залежить від характеру адміністративної системи, структурних особливостей економіки й інших факторів. Створення Державного та місцевого бюджетів – досить складний і довготривалий процес. У зарубіжних державах існує навчання складання бюджетів на 3-5 років заздалегідь з відповідним уточненням на конкретний рік, який буде виконуватися [10].

У Великобританії Державний бюджет складається з двох частин: національного фонду позик і звичайного бюджету. Звичайний бюджет призначений для фінансування поточних витрат держави. Його витрати поділяються на щорічно затверджені Парламентом і регулярні витрати консолідованого фонду. До щорічно затверджених Парламентом відносять економічні і соціальні цілі, витрати на оборону, субсидії місцевим органам влади, допомога країнам, що розвиваються, (в основному тим, що входять у Британську співдружність націй), на управління. Витрати консолідованого фонду не розглядаються Парламентом, до них відносять: внески до бюджету і інших фондів ЄЕС, витрати за "цивілізованим листом" (утримання королеви і двору), виплати по державному боргу (вони передаються у фонд позик і виплачуються з нього) [23].

Національний фонд позик являє собою бюджет капіталовкладень. З його здійснюються платежі по державному боргу, видаються довгострокові кредити на капіталовкладення державним підприємствам і місцевим органам влади. Доходи формуються за рахунок таких надходжень: прибутку

емісійного департаменту Банку Англії, відсотків по довгострокових кредитах, а також засобів, що надійшли зі звичайного бюджету при утворенні позитивного сальдо.

У Франції основний бюджет складається з трьох частин: звичайний загальний (державний) бюджет; приєднані бюджети різних державних організацій; спеціальні рахунки казначейства. Центральний бюджет розділяється на два види операцій: на котре приходиться близько 90 % усіх бюджетних засобів і взаємного характеру (кредити), остаточного характеру (безвідкличне фінансування). На частину загального бюджету припадає більше ніж 70 % коштів центрального бюджету. Загальний бюджет у своїй видатковій частині поділяється на інституційний (відомчий) і функціональний. Функціональний групує витрати виходячи з їх функцій, що використовуються на утримання адміністративних служб, обслуговування державного боргу, капіталовкладення, витрати, що супроводжують капітальні вкладення, трансферти. Відомчий – групує витрати по відомствах, що виконують бюджет і направляються на: захист, сплату відсотків і погашення державного боргу, економічні, соціальні, загальнодержавні, міжнародні, надання допомоги країнам, що розвиваються [23].

У різних державах початок бюджетного року визначений по-різному (табл.2.1). Так, у Франції, Німеччині, Італії, Бельгії, Нідерландах, Швейцарії він збігається з календарним роком; у Великобританії, Японії. Канаді бюджетний рік починається з 1 квітня і закінчується 31 березня, у Швеції, Норвегії – з 1 липня по 30 червня. у США – з 1 жовтня по 30 вересня. На це звичайно є історичні причини, традиції, пов'язані з термінами скликання сесій законодавчих органів. У федеративних державах бюджетний рік у суб'єктів федерації може не збігатися з федеральним бюджетом. У США, наприклад багато штатів мають інший початок бюджетного року.

Таблиця 2.1

Процес підготовки і затвердження бюджету у різних країнах

Країна	Положення про бюджетний період і багаторічне планування	Загальні бюджетні обмеження
США	З 1 жовтня до 30 вересня триває Бюджетний рік. Вимагається здійснення багаторічного планування – на бюджетний рік плюс чотири наступні роки	Встановлюється контрольний показник скорочення бюджетного дефіциту. Коли контрольних показників скорочення не дотримано, автоматично розпочинається процес секвестрування
Великобританія	Бюджетний рік триває з 1 квітня до 31 березня. Багаторічне планування не є обов'язковим. Разом з річним бюджетом готуються і подаються до парламенту перспективні оцінки на три наступні роки	Регулюються вимогами Маастрихтської угоди. Поточний середньостроковий план повинен підтримувати величину дефіциту в межах, передбачених складеними на три роки перспективними оцінками.
Німеччина	Бюджетний і календарний роки збігаються. Обов'язково є багаторічне планування (5 років), але без затвердження парламентом. Ці перспективні оцінки готуються і подаються до парламенту разом із щорічним бюджетом	Регулюються вимогами Маастрихтської угоди. Бюджетна політика, погоджена у Раді фінансового планування, може встановлювати граничні розміри бюджету, а поточні контрольні показники узгоджуються з Маастрихтською угодою
Франція	Бюджетний і календарний роки збігаються. Згідно із законом вимагається багаторічне планування (три роки)	Регулюються вимогами Маастрихтської угоди. У 1994 р. вперше в законі про бюджет було встановлено конкретні контрольні показники для обмеження зростання видатків і дефіциту у відсотках до внутрішнього європейського продукту.

Джерело: складено автором за даними [25],[15],[11].

У зарубіжних країнах часто використовується програмно-цільовий метод бюджетного планування. Бюджетна платформа – це систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення загальної (спільної) мети, завдання, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій. Система планування

бюджету на основі програм – це система прийняття рішень стосовно розроблення, аналізу, упровадження програм та розподілу ресурсів.

Досвід зарубіжних країн у процесі планування доходів та видатків є надзвичайно важливим для України. Досвід країн Європи підтверджує: коли влада фінансує свої необхідні потреби з власних надходжень, ця влада є підконтрольною, діє більш ефективно і відповідально [15].

Як засвідчує практика бюджетної політики в Україні, державний бюджет постійно стає похідною від індивідуалістичних міркувань та від безвідповідальності основних політичних гравців, що порушує з року в рік питання бюджетної ліквідності та припустимого обсягу дефіциту. З огляду на це виникає необхідність забезпечення стабільної роботи виконавчої та законодавчої гілок влади в Україні. Лишень за таких обставин можна втілити у життя ефективну систему керування бюджетним дефіцитом.

Стан дефіциту бюджету в будь-якій країні визначають такі показники, як:

- 1) взаємовідношенні частки видатків, які не забезпечуються доходами, до всіх видатків у відсотках;
- 2) співвідношення частки видатків, які не забезпечуються доходами, до обсягів валового національного продукту у відсотках [31].

Ринкова економіка не в змозі припинити дію бюджетного дефіциту без застосування дієвих стабілізуючих заходів, дотримання оптимально можливого співвідношення бюджетних доходів з видатками, а у свою чергу запровадження жорсткої економії бюджетних коштів.

Так, зокрема у Великобританії, застосовують «золоте правило», згідно з яким протягом економічного циклу уряд здійснює запозичення виключно на інвестиційні цілі, а не для фінансування поточних видатків, а також «правило стійкості інвестицій», згідно до якого співвідношення чистої величини державного боргу до ВВП протягом економічного циклу має бути стабільним та обумовленим. Замість того, в Японії та Нідерландах часто використовують правило державних фінансів, яке передбачає збалансованість поточних бюджетних доходів і видатків, що на наш погляд, є актуальним і для України.

З огляду на те, в умовах поглиблення глобальної економічної рецесії, політика держави має орієнтуватися на всебічну підтримку вітчизняного товаровиробника, забезпечення стабільності банківської системи та збалансування грошово-кредитної політики НБУ [6].

Для вирішення дефіцитності бюджету України слід провести ряд заходів, а саме:

- зменшити видаткову частину бюджету за рахунок зниження фінансування довгострокових програм, які не дають запланованого соціально-економічного результату та зменшити кошти виділені для утримання чисельної кількості чиновників та урядовців.
- нарощувати дохідну частину бюджету за рахунок збільшення оподаткування заможних верств та пом'якшення податкового навантаження для громадян з низьким рівнем доходу;
- посилити контроль за випадками ухилення від сплати податків, іншими словами провести детінізацію економіки;
- скоротити відсоток зайнятих у державному секторі економіки [27].

Таким чином, за відсутності реального економічного зростання або при постійній спадній динаміці економіки відносна величина дефіциту бюджету необмежено збільшуватиметься, з огляду на це, здійснювати обслуговування державного боргу й не інфляційне фінансування бюджетного дефіциту стане практично неможливо. Фінансування бюджету за рахунок нових запозичень в обсягах, що відповідатимуть реальним можливостям України, доцільно проводити з огляду на мінімізацію їхньої вартості та утримання боргу в економічно безпечних межах. Превалювання політичних інтересів над економічною доцільністю у прийнятті важливих рішень у сфері макроекономічної політики не дає змоги гармонійно поєднати інтереси громадян, держави і суб'єктів економічної діяльності з метою забезпечення загального економічного розвитку та з урахуванням соціально-економічних реалій.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Механізм формування державної бюджетної політики реалізується через механізм управління бюджетним процесом і бюджетними відносинами, який включає нормативноправове забезпечення бюджетної політики, організаційно-управлінське, інформаційно-аналітичне забезпечення бюджетної політики. Формування бюджетних ресурсів включає всі можливі способи мобілізації фінансових ресурсів до бюджетної системи шляхом формування власних надходжень бюджетних установ, шляхом продажу державних активів, кредитування. Механізм використання бюджетних ресурсів включає принципи, методи й інструменти розподілу видаткових повноважень між ланками бюджетної системи з урахуванням відомчої підпорядкованості та територіального розташування об'єктів фінансування та реалізації принципу субсидіарності. Контроль та аналіз використання бюджетних ресурсів включає сукупність аналітичних прийомів, методів та інструментів для оцінки стану бюджетної системи.

2. Ефективність бюджетної політики, з точки зору виконання державного бюджету та впливу на соціально-економічну ситуацію в країні характеризується низкою показників, серед яких: динаміка ВВП: падіння у 2020 році на 4% після чотирьох років зростання; обсяг виробництва: всі види економічної діяльності після піку пандемії наростили обсяги виробництва, за винятком хіба що оптової торгівлі; у 2020 році значення боргу досягло свого історичного максимуму, перш за все це наслідки глибокої фінансової кризи, спричиненої поширенням коронавірусної інфекції. Поліпшення цих показників в останні роки не є характерним для України, що свідчить про неефективну бюджетну політику уряду.

3. В умовах трансформаційних змін основними і необхідними напрямками удосконалення бюджетної політики в Україні має стати запровадження бюджетного контролю за ефективністю виконання бюджетних програм; підвищення якості капітального бюджетування;

оптимізація кількості бюджетних державних цільових програм; підвищення бюджетної забезпеченості на душу населення; скорочення видатків на державне управління та збільшення видатків соціального спрямування. Запропоновано для збалансування бюджетної системи розмежовувати повноваження між усіма рівнями влади за витратною частиною. Запропоновано спрямовувати бюджетні кошти на фінансування державних інноваційно-інвестиційних програм, від реалізації яких буде найбільший соціально-економічний ефект.

4. Для удосконалення бюджетної політики України слід врахувати зарубжний досвід програмно-цільового методу бюджетного планування. Система планування бюджету допоможе прийняти рішення щодо розроблення, аналізу, упровадження програм та розподілу ресурсів. Потрібно створити систему управління державним боргом, яка дала б змогу оптимізувати співвідношення фінансування процентних і непроцентних витрат. Оптимізувати бюджетні витрати, що сприятимуть повноцінному фінансовому забезпеченню реалізації державних функцій, через чітко регламентовані законодавчі процеси акумуляції й руху фінансових потоків та забезпечити їх прозорість для суспільства.

Для вирішення дефіцитності бюджету України слід провести ряд заходів, а саме: зменшити видаткову частину бюджету за рахунок зменшення фінансування довгострокових програм, які не дають запланованого соціально-економічного результату та зменшити ресурси виділені для утримання чисельної кількості чиновників та урядовців; нарощувати дохідну частину бюджету за рахунок збільшення оподаткування заможних верств та пом'якшення податкового навантаження для громадян з низьким рівнем доходу; посилити контроль за випадками ухилення від сплати податків, тобто провести детінізацію економіки; скоротити кількість зайнятих у державному секторі економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамченко К.В., Дешко А.Л., Жаліло Я.А. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень: навч. посіб. Київ 2016. с.100,213
2. Бюджет-2021: Попри обіцянки підвищення видатків на Офіс Зеленського залишили – нардеп.: Економічна правда : URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/11/27/668574/>
3. Бюджетна декларація 2022 – 2024 роки. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/Бюджетна%20декларація%20на%202022-2024%20роки.pdf>
4. Бюджетний кодекс України: офіц.. текс. Київ: ВРУ № 50-51 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>
5. Возняк Г. В. Бюджетна політика та її вплив на економічний розвиток регіону, теоретичні аспекти: Бізнес Інформ. 2016. С. 25-32.
6. Вплив бюджетної політики на соціально-економічний розвиток регіону URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/100.pdf
7. Гаврилова Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання економіки 2019 URL: http://www.agrosvit.info/pdf/3_2019/10.pdf
8. Гузар Б. С. Сучасний стан та напрями удосконалення бюджетного менеджменту в Україні : *Електронний журнал «Ефективна економіка»* 29.07.2021 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/91.pdf
9. Даниленко А.І., Грищенко А.А., Зимовець В.В., Фіскально-бюджетна та грошово-кредитна політика в Україні: проблеми та шляхи посилення взаємозв'язку: монографія за ред. НАН України А.І. Даниленка; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. Київ, 2016. С.456
10. Державне управління: удосконалення та розвиток: 2016 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1102>
11. Європейська Хартія про місцеве самоврядування URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

12. Інфографіка: держборг єврозони продовжує бити рекорди: Фінансовий клуб 23.07. 2021 URL: <https://finclub.net/ua/news/derzhborh-u-ievrozoni-vpershe-perevyshchyyv-100protsent-vvp.html>
13. Інформація Міністерства фінансів України про виконання Державного бюджету України за 2020 рік: Урядовий кур'єр 19.03.2021 URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/informaciya-ministerstva-finansiv-ukrayini-2021/>
14. Інформація про виконання бюджету за бюджетними програмами Державної служби фінансового моніторингу України та показників, що характеризують їх виконання за 2020 рік URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/zviti-pro-diyalnist/2020-rik/Informacziya-pro-vikonannya-byudzhetu-za-byudzhetnimi-programami-derzhavnoji-sluzhbi-finansovogo-monitoringu-ukrajini-ta-pokaznikiv-shho-xarakterizuyut-jix-vikonannya-za-2020-rik.html>
15. Канцур І.Г. Бюджетна політика як інструмент соціально-економічного розвитку держави в умовах євроінтеграції: *Електронний журнал «Ефективна економіка»* 2017 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5803>
16. Козоріз А.В. Зарубіжний досвід середньострокового бюджетного планування у контексті його застосування в Україні :17.07.2019. URL: http://ecofin.org.ua/srednesrok_zh
17. Корнилюк А. В., Кравченко М.В.,Мазярчук В. М., Серебрянська Д. М., Слободян Р.Р., Стадник М.В. Бюджетна система: тенденції розвитку: навч. посіб. ФОП Лопатіна О.О. -2020-С.57,147,188.
18. Лисяк Л. В. Бюджетна політика в системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія Л.В. Лисяк. Київ. НДФІ. 2018. с. 600
19. Міжнародний валютний фонд URL: <https://www.imf.org/en/Home>
20. Міністерство фінансів України: офіц. текст. Київ URL: <https://www.mof.gov.ua/uk>

21. МІНФІН Державний борг України:офіц. текст. Київ. 2020 URL:
<https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2018/>
22. Надал С., Спасів Н. Доходи місцевих бюджетів у контексті децентралізації в Україні : 2015 URL:
<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14392/1/ДОХОДИ%20МІСЦЕВИХ%20БЮДЖЕТІВ.pdf>
23. Ортіна Г. В. Зарубіжний досвід реалізації державної політики щодо стратегічного розвитку реального сектора економіки: Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» 2016 URL:
<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1102>
24. Проблеми та напрями реалізації бюджетної політики держави на сучасному етапі 2019 URL:
<http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7612/1/Диплом%20Орел%20В.В..pdf>
25. Рожко Д. Зарубіжний досвід формування бюджету та можливості його використання в Україні 2019 URL:
<https://cyberleninka.ru/article/n/zarubizhnyi-dosvid-formuvannya-byudzheta-ta-mozhливosti-yogo-vikoristannya-v-ukrayini/viewer>
26. Телетьон Анастасія Три кризи – три реакції: бюджетна політика України після криз останніх десятиліть: центр економічної стратегії 14.12.2020 URL: <https://ces.org.ua/crisis-and-fiscal-policy/>
27. Улютін Д. Бюджетна децентралізація: головні виклики та досягнення: *Економічна правда* 27.072020 URL:
<https://decentralization.gov.ua/news/12661>
28. Філонич О.М. , Бережна А.Ю., Онищенко С.В. Бюджетний механізм: методологічні підходи та практика бюджетної децентралізації: Полтава 2021 URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-1_0-pages-107_122.pdf
29. Фонд боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками.

Міністерство фінансів України : URL:

<https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/17541>

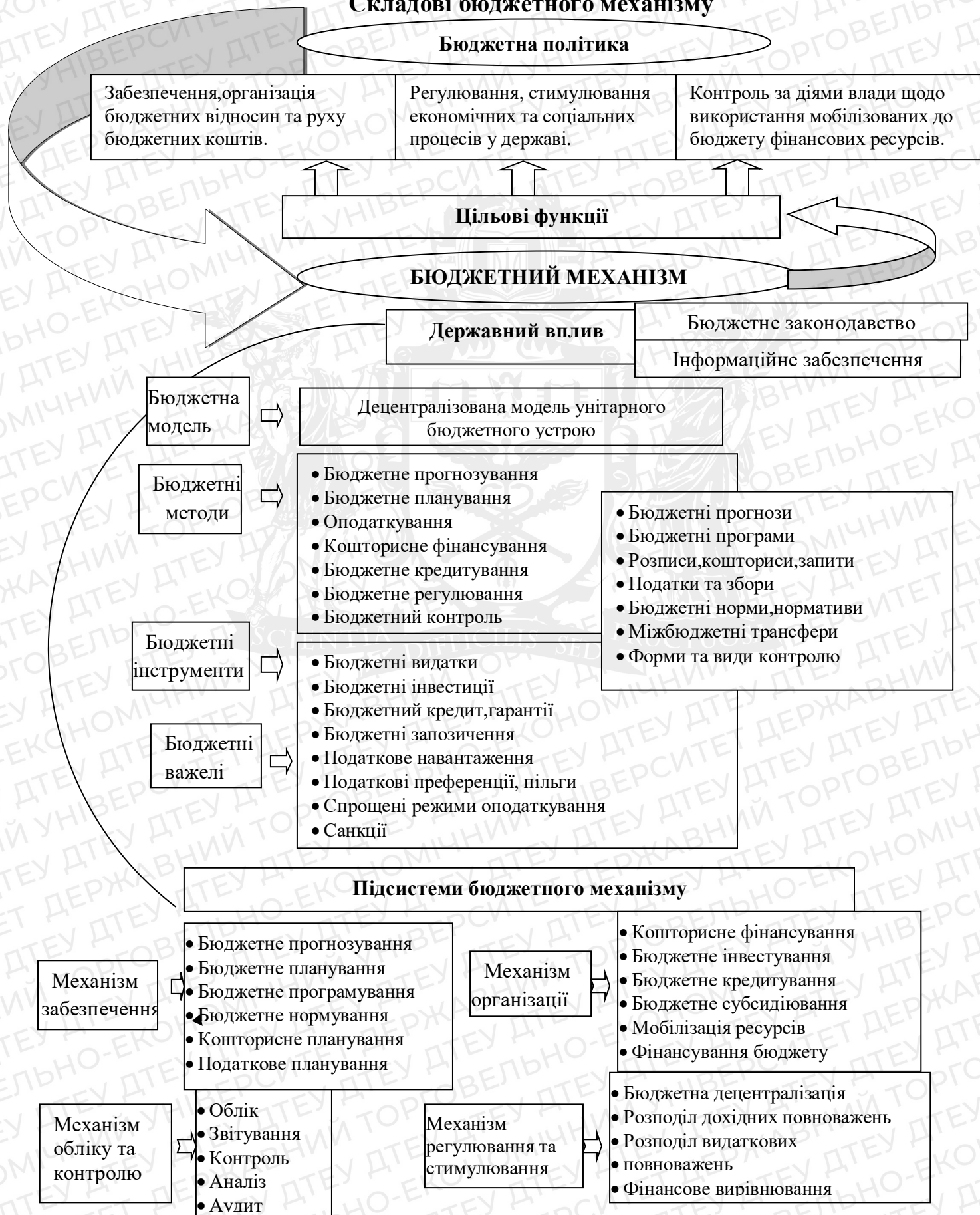
30. Чугунов Я.І. Бюджетна стратегія суспільного розвитку: монографія, КНТЕУ. Київ 2021. с.216,428.
31. Шкодін І.В., Зеленько О.О. Бюджетна політика та її особливості в економіці України : 2021 URL: [file:///C:/Users/Comp/Downloads/17541-Текст%20статті-34470-1-10-20210719%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Comp/Downloads/17541-Текст%20статті-34470-1-10-20210719%20(3).pdf)

Додатки

Додаток А

Складові бюджетного механізму

Завідуючу кафедри
публічного управління
та адміністрування
Новіковій Н.І.

Заєва

Я, Буряк Зореня піривно, повідомляю, що
за результатами проведення самостійної
перевірки з використанням програмно-техніс-
них засобів у ході цієї випускної кваліфі-
каційної роботи по темі: "Формування
державної бюджетної політики" не містяться
амалектив академічного пиліату. У
випадку використання пралних засоби-
сам з друкування та електронних засац,
вразні вірновідні посилання.

Робота для перевірки подається у друкова-
ному та електронному варіантах.
Електронна версія мові роботи ідентична
з друкованою.

6 червня 2022 року

Заява

Я, Бурчак Зореня Ігорівна, цим
завідаю, що в авторам випускної
кваліфікаційної роботи на тему:
"Формування державної бюджетної політики"
немає повної віровірності за достовірність,
точність та повноту порані у роботі
інформації, нерішечі частини роботи не
була сприйнята, як вичерпна відповідь,
нама робити не лише підтвердження
в прихованні. Я підтверджую, що у роботі
не міститься державної таємниці
або інформації з надзвичайного користування.
Цим завідаю, що нерішечі частини
 цієї роботи не була опублікована нікого
раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота
буде направлена в інституційний
депозитарій державного торговельно-економіс-
ного університету і збережена в базі даних
для майбутньої перевірки цілісності.

6 червня 2022 року

 Бурчак З. І.

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу Бурчені Зоряни Ігорівни
на тему: «Формування державної бюджетної політики»

виконаної на здобуття ОС «Бакалавр»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
у Державному торговельно-економічному університеті

Випускна кваліфікаційна робота, що представлена на рецензію, присвячена питанням формування державної бюджетної політики, завдяки якій реалізуються функції і завдання держави, забезпечується досягнення стійкості, динамічності та збалансованості процесів економічного зростання, а відтак є своєчасною та носить актуальний характер.

Метою дослідження є розкриття теоретичних і практичних засад формування бюджетної політики держави та її найважливіших напрямів, таких як формування сприятливого макроекономічного середовища, забезпечення стабільності державних фінансів, здійснення послідовних та ефективних заходів у борговій політиці, подальшого розвитку середньострокового бюджетного прогнозування, формування бюджету з чіткими фіскальними та видатковими орієнтирами, та обґрунтування напрямів її удосконалення в сучасних умовах соціально-економічного розвитку з використанням зарубіжного досвіду.

У процесі аналізу автором використовувалися теоретичні методи дослідження на основі використання Бюджетного кодексу України, законів України «Про державний бюджет України», метод аналізу, синтезу, індукції та дедукції, порівняння, графічні методи, які дали змогу отримати синтезоване уявлення про досліджуваний об'єкт і водночас наочно показати його складові. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку посилань на використані інформаційні джерела та додатків.

Перший розділ характеризує механізм формування державної бюджетної політики, від показників результативності якого значною мірою залежить ефективність здійснення державного управління в країні, а також висвітлює питання ефективності і проблем сучасної бюджетної політики.

У другому розділі визначено напрями удосконалення бюджетної політики, а також проаналізовано розроблення комплексу заходів щодо формування державної бюджетної політики з урахуванням зарубіжного досвіду.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані при підготовці пропозицій до Бюджетної декларації та проведенні оцінки врахування у проекті закону про державний бюджет відповідних показників.

Випускна кваліфікаційна робота відповідає вимогам, виконана у повному обсязі і заслуговує на оцінку «відмінно», а її автор Бурченя Зоряна Ігорівна на отримання кваліфікації бакалавра відповідно до обраної спеціальності.

Рецензент
Заступник керівника секретаріату
Комітету Верховної Ради України
з питань бюджету

Підпис *Л. Джинджириста*
Підтверджую *Л. Джинджириста*
Управління кадрів
Апарату Верховної Ради України
«04» 06 2014 р.